

KIO
NUMMER 1 2018
ÅRGANG 19

På kornet

MEDLEMSBLAD FOR
KORNBØNDENES INTERESSEORGANISASJON

Kornbøndenes
Interesseorganisasjon

Fra øverste politiske hold er kornpekt ut som satsingsområde, sammen med grøntproduksjon.

Grunnen er at vi når i produksjonstaket, eller er nær ved, for andre jordbruksproduksjoner.

KiO har hatt fokus på dette som mål for vårt kravdokument i forkant av jordbruksforhandlingene 2018.

KiO krever en ærlig landbrukspolitikk

I starten av mars presenterte styret KiOs kravdokument til partene i forhandlingene, i tillegg til markedsregulator, Norske Felleskjøp. Stortinget har tydeliggjort at økt, norsk matproduksjon skal skje på norske ressurser, og det har blitt førende for satsingen på korn, som både er matkorn og råvare til de fleste husdyrproduksjoner og husdyrprodukter. Når statsråd Dale i tillegg tydelig signaliserer et ønske om forsterket kanaliseringpolitikk, med den følge at jordbruksarealene på Østlandet i hovedsak fortsatt skal brukes til kornproduksjon, må slik arealbruk gjøres lønnsom både på kort og lang sikt.

I møtene fremmet vi et tydelig krav om å gjøre opp for «gamle synder». Siden dagens storting og regjering tilkjennegir mål om økt kornproduksjon, bør ti år gamle beregningsfeil kunne rettes opp, i denne sammenheng betydelig underdekning for økte gjødselkostnader i 2008. Rene

kornbruk fikk da dramatiske inntektsfall som aldri har blitt kompensert, slik at kornproduksjon fortsatt ligger etter andre store produksjoner i «vederlag til arbeid og egenkapital».

Statsråd Dale og sittende regjering bør erkjenne markedsøkonomiske prinsipper bedre enn daværende regjering gjorde i 2008. At kompensasjonsberegningene for økte gjødselkostnader var feil, ble dokumentert i 2009, og inntektstapet fremgår av alle beregninger på bruksnivå for korn deretter, både i driftsgranskninger og på referansebruk. KiOs utgangspunkt er derfor at vi trenger et netto inntektsløft, inklusive feilrettingen, tilsvarende 60 øre/kg. En vesentlig del av dette må komme som prisøkning, og hvete må prioriteres.

KiO har i alle år bedt om at inntektsbegrepet «vederlag til arbeid og egenkapital» splittes opp. Byråkrater må gjerne mene at bonden sjelden eller aldri kan regne med å få tilfredsstillende vederlag til begge deler, men

KiO mener i så fall at det må partene tørre å tallfeste og synliggjøre. Det er åpenbart at over tid blir alle jordbruksproduksjoner stadig mer kapitalkrevende, og vederlag for arbeid må utgjøre en mindre andel av samlebegrepet. Arbeidsinnsatsen blir derfor dårligere og dårligere godtgjort, målt som lønnsvevne pr. time. Dette kamufleres mot sammenligningsgruppene ved at arbeidsvederlag og egenkapitalkostnader i næringen blandes sammen.

KiO krever en mer ærlig landbrukspolitikk. Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag

må ta ansvar og protestere dersom grunnlagsmaterialet for inntektsberegning ikke er riktig. Totalkylen må korrigeres for jordleie og kvoteleie som går ut av næringen, og bønder kan ikke lenger straffes for at vi eier foredlingsindustri organisert i samvirker. Og til slutt: Hvis staten ikke legger kronemessig inntektsutvikling til grunn for sammenligning med andre grupper, må jordbruket bryte allerede på tilbudet. Det er nok nå.

Les hele kravet ellers i bladet, samt på <http://kio.no>
John Lilleborge, leder.

Dersom det er et ønske om forsterket kanaliseringpolitikk, må kornøkonomien styrkes for at slik arealbruk gjøres lønnsom både på kort og lang sikt.

FOTO: Morten Berntsen.

Innspill til jordbruksforhandlingene

Riktige tall, tetting av inntektsgap og full kostnadsdekning er bare noen av KiOs krav i årets jordbruksforhandlinger.

KiO konstaterer at stortingsbehandlingen av Meld. St. 11 (2016-2017) klargjorde at en bærekraftig landbrukspolitikk må ha norsk arealbruk som fundament for matvaretrygghet. For å oppnå dette må utvilsomt kornøkonomien styrkes vesentlig. Kornøkonomien har sakkert akterut i lang tid, og rene kornbruk tapte spesielt mye relativt til husdyrbruk som følge av den betydelige underdekningen for økte gjødselkostnader i 2008.

KiO krever at norsk kornproduksjon gis et vesentlig inntektsløft for å realisere Stortingets mål for arealbruk, matsikkerhet og beredskap, og i tråd med Regjeringens uttrykte mål om å styrke kanaliseringspolitikken.

EFFEKTIV FOREDLING

Et samvirkebasert markedsreguleringssystem som betjener en effektiv foredlingsindustri er etter KiOs oppfatning helt avgjørende. Det er likevel fortsatt KiOs oppfatning at jordbruket og avtalepartene må ta ansvar for å etablere sektorgjennomgående prinsipper for markedsbalanseringen, og at reguleringssystemet suppleres med et modernisert lovgrunnlag der statlig kontroll og effektive sanksjonsmekanismer etableres, slik et enstemmig Markedsbalanseringsutvalg anbefalte.

KiO krever at sektorgjennomgående prinsipper nedfelles for markedsbalanseringssystemene, at lovgrunn-

laget moderniseres og at offentlig kontroll med normale sanksjonsmekanismer etableres. Som ledd i dette må også kornsektorens målpris- og markedsreguleringsystem normaliseres, herunder med målprispunkt på engrosnivå.

ØKT KORNPRIIS

Lønnsom kornproduksjon er fundamentet også for produksjonsfordelingen mellom landsdeler, og dermed for distriktsjordbruket. Kraftfôrets andel av fôrseddelen øker også i melkeproduksjonen. Dette viser at kraftfôr relativt sett blir billigere enn grovfôr. Økt kornpris er derfor et viktig virkemiddel for å gjøre grasproduksjon lønnsomt, med tilhørende arealbruk og landbruksaktivitet i hele landet.

KiO mener fôrpolitikken for norske husdyr må drøftes nærmere. Herunder fundamentet for kanaliseringspolitikken og korn- og kraftfôrpolitikken, samt avls- og ytelsesmål som i dag er innrettet slik at stadig

økende innhold av importerte ingredienser i kraftfôret blir etterspurt.

1. Riktige tall i beregningsgrunnlaget, og ny behandling av kapitalkostnader

En forutsetning for landbrukspolitikken må være at næringens evne til å opprettholde og utvikle det driftsapparatet som utgjør arbeidsplassen, må vurderes adskilt fra lønnsevnen. Realiteten i dag er at det tæres på eksisterende kapital.

KiO krever at inntektsbegrepet i jordbruket «vederlag til arbeid og egenkapital» splittes opp slik at det bonden må dekke av kapitalkostnader i egen arbeidsplass trekkes ut før arbeidsinntekten framkommer.

KiO krever at arbeidsvederlag deretter beregnes i form av lønnsevne pr. time.

Avtalesystemet må altså endres for å ta hensyn til at bønder er selvstendige næringsdrivende som forutsettes å eie sin egen virksomhet. Uansett

KiO prioriterer bruk av økt kornpris for å bedre inntektsdannelsen. FOTO: Morten Berntsen.

landbrukspolitiske mål vil teknologisk utvikling bety økt innsats av kapital for å etablere og opprettholde en arbeidsplass.

KiO krever at gjenanskaffingsverdi for nødvendige investeringer legges inn som kapitalvolum i grunnlagsmaterialet.

KiO krever at det legges inn forutsatt realrente også til egenkapitalen, før arbeidsvederlag beregnes i form av lønnsevne pr. time.

Kapitalkostnadene i hele verdikjeden fra jord til bord må synliggjøres. Normal avkastning på kollektive investeringer i samvirker må trekkes ut av Totalkalkylen. Slik systemet er i dag blir bonden fratatt avkastningen på all investering i samvirkeselskaper. Dette ville ikke vært tilfelle dersom bonden hadde investert direkte i slik virksomhet gjennom et aksjeselskap.

KiO krever at egenkapitalavkastningselementet i samhandlingsprisene med samvirkebedriftene korrigeres ut av grunnlagsmaterialet.

Jordleie er en kostnadspost for summen av de aktive, matproduserende bøndene. Så langt blir ikke jordleie regnet som en kostnadspost i Totalkalkylen.

Lønnsnivået i jordbruket ligger på nær halve nivået av sammenlignbare grupper. FOTO: Åsmund Langeland.

KiO krever at jordleie legges inn som en kostnadspost i grunnlagsmaterialet.

Jobben med grunnlagsmaterialet ligger i dag i all hovedsak i Budsjettnemnda for jordbruket. KiO er svært kritisk til om BFJ opptrer nøytralt og konsistent.

Kommer ikke kravene til et sannferdig grunnlagsmateriale på plass, må NB og NBS bryte samarbeidet i BFJ.

2. Endelig oppgjør med prosenttall og usikre framskrivninger. Inntektstgapet må reduseres kraftig. Selv målt som vederlag til arbeid og egenkapital har «inntektsnivået» i jordbruket ligget nær det halve av lønnsnivået for sammenligningsgruppene. Lik inntektsutvikling målt i prosent er da uansett uakseptabelt, og direkte misvisende som målestokk.

KiO krever at inntektsgapet reduseres kraftig - målt i lønnsevne pr. time - etter at et realistisk kapitalgrunnlag er gitt realavkastning også til egenkapitalen.

KiO mener at et tilbud basert på at inntektsutvikling skal måles i prosent, må medføre at NB og NBS bryter på tilbudet. Da får Stortinget og regjeringen ta ansvar for landets matforsyning. Bøndene kan ikke fortsette dugnaden med tap.

En pålitelig inntektsutvikling betyr også at det må forhandles basert på tallgrunnlag for inneværende kalenderår. Usikre prognoser gir generelt uforutsigbare inntekter og kostnader. Variasjonsområdet for arbeidsvederlaget i jordbruket blir påvirket av begge faktorer, og øker ytterligere. Usikkerheten er naturlig nok større for neste kalenderår enn for inneværende.

KiO krever pålitelig beregnings-

materiale prognosert for inneværende kalenderår som forhandlingsgrunnlag for jordbruksoppgjøret. Det må systematisk bli etterkorrigert for feil i fjorårets prognoser, samt videre forhandles for den perioden Budsjett-nemnda for jordbruket prognoserer for.

3. Full kostnadsdekning for økte priser og tilskudd

Det er helt avgjørende at kostnadene dekkes fullt ut, basert på realistiske forutsetninger, og at dette presenteres adskilt fra bondens arbeidsvederlag. I tillegg til at kostnader dekkes fullt ut krever KiO inntektsløft.

KiO krever at kostnadsøkninger dekkes fullt ut, synliggjøres bedre og holdes utenfor inntektsrammebegrepet.

KiO krever et netto inntektsløft tilsvarende en prisøkning på 60 øre/kg, pluss/minus korreksjon for endrede produksjonskostnader. En vesentlig del av inntektsløftet må komme som kornprisøkning, og med vekt på hvete.

KiO mener det er tid for å vurdere prissystemene for korn på nytt. Dagens målpriser på korn er satt på produsentprisinivå (pris levert

til markedsregulators kystanlegg). Dette gir målprisene på korn en helt annen funksjon enn målprisene på husdyrprodukter, der noteringsgrunnlaget for målpris gjelder engrospris ved salg til videreforedling. En målpris på produsentnivå har ingen maksimalpriskonfunksjon overfor etterfølgende verdikjede og til sluttforbruker.

KiO krever flytting av målprispunktet for korn til engrosnivå i annenhåndsomsetningen som i andre sektorer.

KiO krever mer fleksibel prisdannelse mellom kornslag gjennom færre målpriser, i første omgang med en felles førkornpris. Prisdifferensiering etter proteininnhold bør innføres også for førkorn.

KiO prioriterer bruk av økt kornpris for å bedre inntektsdannelsen i kornproduksjonen, men støtter også utredning av differensierte arealtilskudd ut fra størrelse på jordstykker.

KiO støtter utredning av differensiert arealtilskudd ut fra størrelse på jordstykker.

For matkorn er det viktig at bruk av prisdifferensiering vurderes ut fra konkurransesituasjonen for norsk matmel- og bakeindustri mv.

Det er helt avgjørende at kostnadene dekkes fullt ut.
FOTO: Morten Berntsen

Les hele kravdokumentet på
<http://kio.no>

Flere lagersiloer kreves for å håndtere kvalitetsmiksen i norsk korn. FOTO: Morten Berntsen

KiO krever økt prisnedskrivning av matkorn, tilpasset årets kornprisøkning og tollvernet for norsk matmel- og bakeindustri.

4. Trygghetslager og optimal sortering og lagring
Matvareberedskap er i særlig grad en funksjon av tilgang til matkorn, men også førkorn er viktig i moderne husdyrhold. Lagerbeholdningen

av norsk korn, herunder såkorn, bør derfor økes kraftig. Lagerkapasiteten må økes og være statlig finansiert. En optimal håndtering av kvalitetsmiksen i norsk kornproduksjon krever sannsynligvis et langt større antall siloceller for sortering og lagring av de ulike kvalitetene. Dette er et løft som staten og næringen bør ta i fellesskap, og som må gjennomføres i tilknytning til oppbygging av lagerberedskap.

*Behandlet korn
øker norskandelen
med 40 prosent.*

Norsk korn til dyr

I ulike kornfora har det de par siste årene blitt snakket mye om økt norskandeli kraftfôret. Men hva blir gjort for å utvide norskandelen? Og: Matmjølfôrbruket i Norge går nedover. Hva kan bli gjort for å snu trenden?

På Kornkonferansen 2018, Korn 2018, årsmøtet til KiO og andre møter har Lars Fredrik Stuve gått gjennom hvilke mulighetsområder norsk korn har. Han har snakket om bygg i balanse produksjon/forbruk, et lite overskudd av havre, mens hvete svinger fra overskudd av noen matkvaliteter til stort underskudd ved vanskelige innhøstingsforhold. I hovedsak er rommet for norsk korn heretter en økning av forhvetet slik at hele forbruket til kraftfôr blir dekket av norskproduksjon.

TEKNISK BEHANDLET KORN

Men kan teknisk behandling av kornet gi større plass for norskprodusert korn av andre arter til norsk kraftfôr? Ulike ureabehandlinger av korn rett fra jordet har bredt om seg. Kornet blir malt og lagt i plastpølser. Strand Unikorn er blant kraftfôrprodusentene som har sett på denne løsningen. De produserer selv en konsentrert urea-vare med utgangspunkt i bygg og «Home n'Dry» som gir et protein-

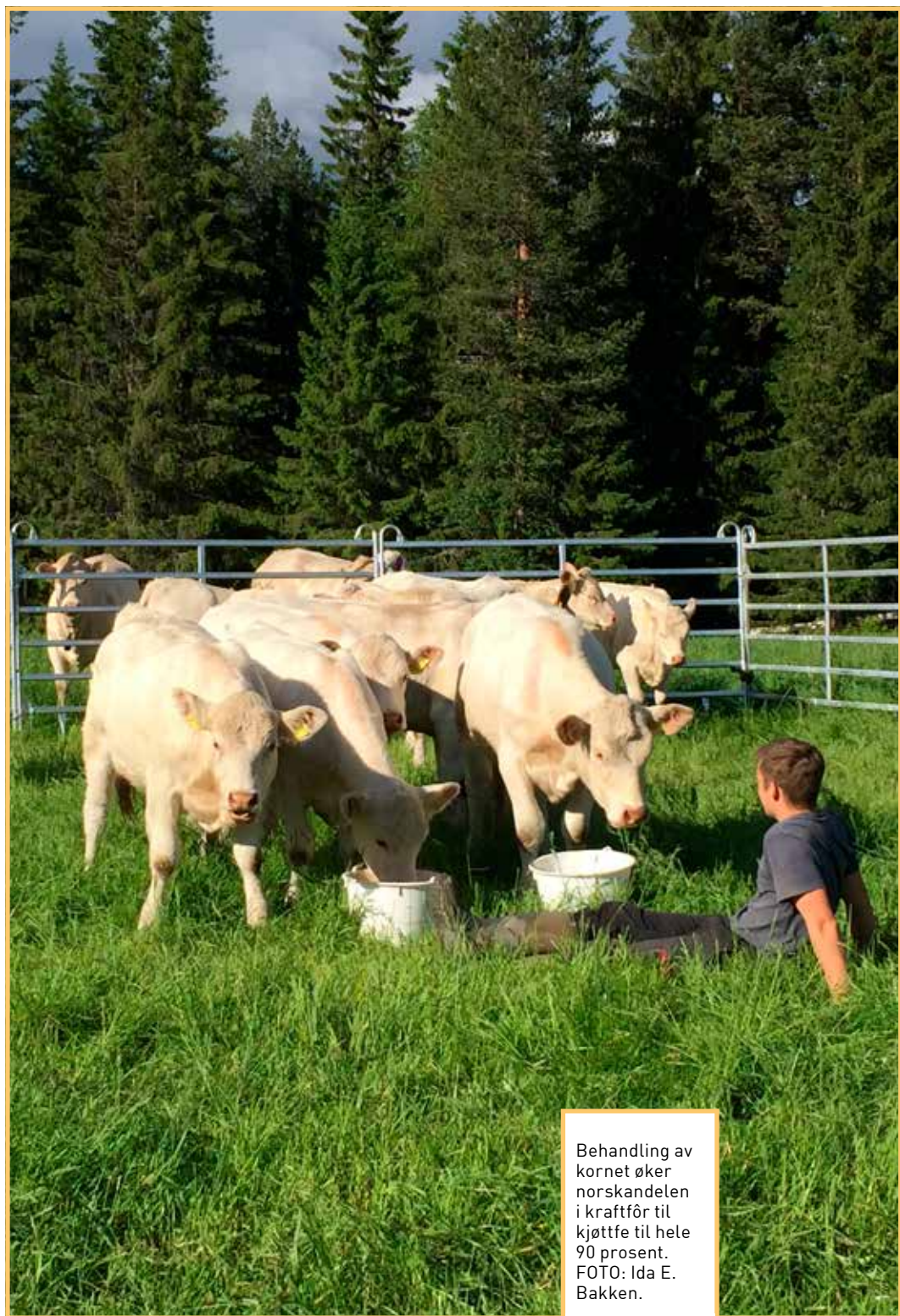
rikt, basisk korn. Optimerer Halvor Nordli hos SU sier at Alkakorn, som de kaller sitt kraftfôr med behandlet korn, gir en økning på 40 % norsk korn, til hele 90 % norsk i kraftfôr til kjøttfe og 75 % i kraftfôr til mjølkeku. I hovedsak er det mjølkeprodusentene med middels til høy ytelse som har gått over til dette fôret. Også til besetninger med topp ytelse blir dette fôret kjøpt og brukt.

FORSØK PÅ NMBU

Førsteamanuensis Egil Prestløyken på NMBU har kjørt flere forsøk med Maxammon og Alkakorn til mjølkeku. Han sier at det ideelle grovfôret skal ha 15 % protein og en konsentrasjon på 0,90 Fem/kg ts. Prestløyken sier videre at mye tyder på at bygg behandlet med et av de nevnte stoffene gjør det minst like godt som bygg tilsatt urea. I fôringsforsøk har mjølkeytelsen vært 0,5 kg høyere per ku per dag for gruppa med behandlet fôr, men resultatene er ikke statistisk sikre.

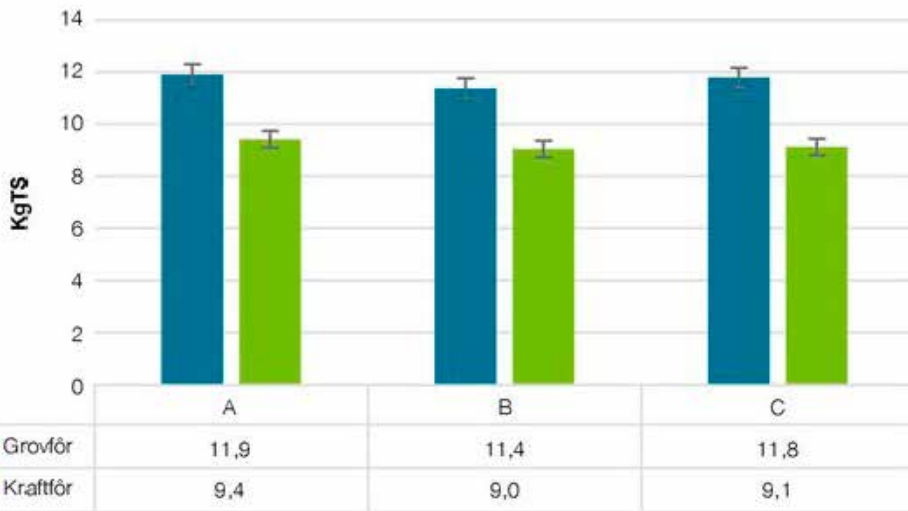
Studentene Åsmund Kristiansen og Ole Anders Fjeldberg jobber med en masteroppgave på NMBU, der de har sett på ulike konsekvenser av fôring med ulike kraftfôr. Kraftfôr tilsatt alkalisk behandlet kornråvare (A) viser en liten forbedring i både

Framtida ser lys ut for norsk korn til kraftfôr. Ny, teknisk behandling av kornet øker norskandelen.

Behandling av kornet øker norskandelen i kraftfôr til kjøttfe til hele 90 prosent. FOTO: Ida E. Bakken.

Figur 3. Fôropptak ved de ulike testfôrene

grovfôr- og kraftfôropptak i forhold til kommersielt kraftfôr til høytytende (B) og kraftfôr tilsatt bygg og urea (C). Konklusjonene kommer i løpet av våren.

BEDRET GROVFÔR ØKER NORSKANDEL

Harald Volden i Tine har hatt mye fokus på grovfôr kvaliteten for å sikre best mulig økonomi i mjølkeproduksjon. For kornprodusenten gir det en økt mulighet til avsetning på norsk korn.

– Ved å øke fôrenhetskonsentrasjonen i grovfôret fra 0,8 til 0,85 Fem/ kg ts vil en kunne øke andelen norsk korn i kraftfôret med 5-6%, sier Volden.

– Grunnen er mindre behov for protein og at soya inneholder 50% karbohydrater. Disse kan da erstattes med karbohydrater fra norsk korn, sier han videre.

OPPSUMMERING

I tillegg til mulighetene for økt pro-

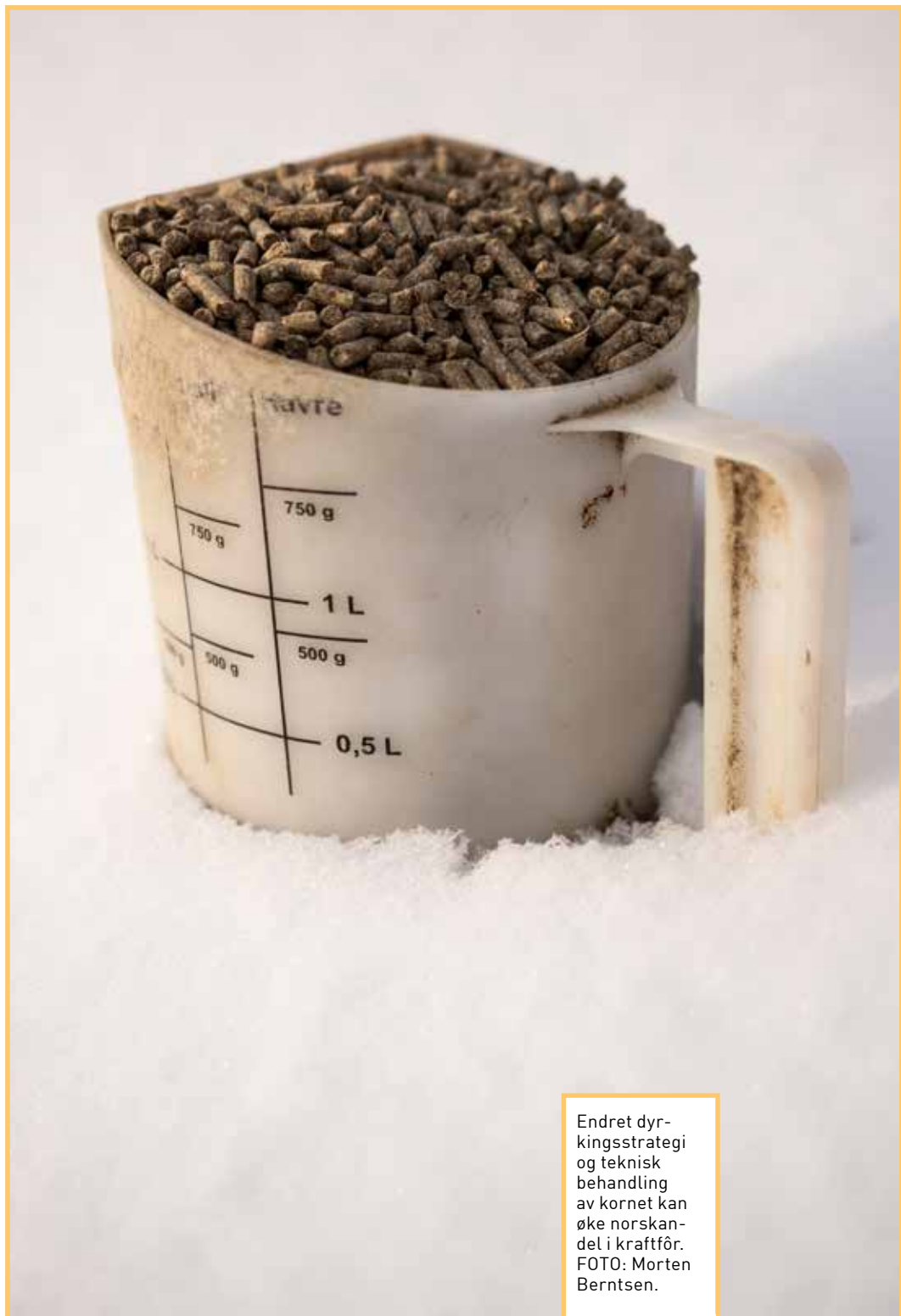
duksjon av fôrhvete til kraftfôr vil teknisk behandling av norsk korn gi muligheter for økt norskandel. Med ulike ureabehandlinger vil drøvtyggerne klare seg med mindre soya, i tillegg til at behandlingene øker mulighetene for økt bruk av ulike kornarter. Framtida kan derfor bli lys i forhold til å kunne utnytte en større norsk kornproduksjon til kraftfôrråvare.

Tekst: Harald Solberg

Foreløpige resultater fra fôringsforsøk med ulike konsekvenser av fôring med ulike kraftfôr.

Dyrking av fôrhvete er en mulighet å øke norskandelen i kraftfôr. FOTO: Morten Berntsen

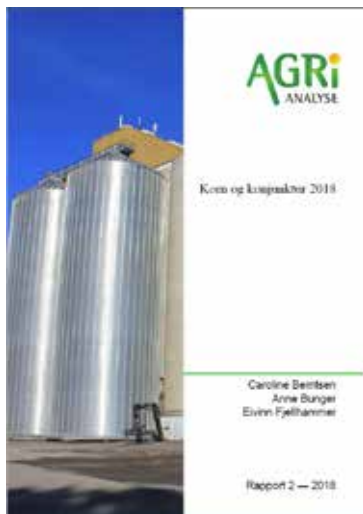
Endret dyr-
kingsstrategi
og teknisk
behandling
av kornet kan
øke norskand-
del i kraftfôr.
FOTO: Morten
Berntsen.

Korn og Konjunktur 2018

Agri Analyse la i starten av året fram rapporten som belyser den globale kornsituasjonen og den norske kornhøsten 2016/2017. Rapporten skisserer også problemstillinger til beredskapslagring av matkorn.

Korproduksjon er avgjørende for totalproduksjonen i norsk landbruk og norsk selvforsyning, skriver Agri Analyse på sine nettsider.

Rapporten kan leses i sin helhet på Agri Analyse sine nettsider.

Rapporten Korn og Konjunktur 2018 er utarbeidet av Agri Analyse og tar for seg norsk og global kornproduksjon.

 Felleskjøpet
Norske Felleskjøp SA

Vi jobber for den norske kornbonden med

- markedsregulering
- samfunnskontakt

Åpent temaseminar 18. april

Mer info på fk.no

Kornprodukter til

mennesker

Selv om vi stadig blir flere her i landet har ikke forbruket av matkorn økt. I tillegg tar importvarer en stadig økende del av matkornforbruket gjennom importerte halvfabrikata.

Nå begynner fagfolk å så tvil om grunnlaget reduksjonen i forbruk er bygd på.

«Blodsukkeret holder seg stabilt uansett hvor lite du beveger deg i etterkant, bare du beveger deg» var Ine Wigernæs sitt budskap i NRK Hedmark og Oppland en morgen i februar. Hun refererte en forskningsrapport skrevet av førsteamanuensis Håvard Nygaard i Høgskolen i Innlandet. Utgangspunktet var at fine bakevarer krevde stor fysisk aktivitet for at blodsukkernivået ikke skulle stige uønsket etter et måltid. Nygaard dokumenterte at selv sakte gange holdt blodsukkeret på riktig nivå.

– Hvis du setter deg i bilen eller på

kontorstolen rett etter et måltid, må dietten være smal, sier Wigernæs.

– I tillegg må du spise lite og sunt, fortsetter hun.

Hennes fokus er heller å være aktiv – ikke mye, men slik at du slipper å ha så mye fokus på hva du spiser.

På Kornet ringte Wigernæs og fikk en hyggelig prat om norsk matproduksjon og kornets plass i ernæringen. Hun forklarte at forsøkene ble gjort med ulik intensitet på bevegelse, etter å ha spist raske karbohydrater i form av cornflakes og sukker: «Hard sykling på mølle var første gruppe ut. Seinere prøvde gruppa rask gange, mens siste test ble gjort med *tassing* rundt i gymsalen. For

alle 3 var blodsukkeret stabilt».

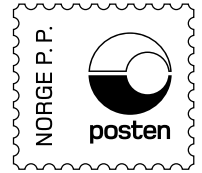
– Hvorfor blir slike fakta holdt tilbake, eller hvorfor bruker ikke Opplysningskontoret for brød og bakevarer slik kunnskap for å fremme matmjøl og bakte matvarer? spør Wiggenæs. Hun mener både kornpro-

ducenter og myndigheter må fronte også slik kunnskap og ikke bare prøve å unngå diskusjon med de som mener de har dokumentasjon på at kornprodukter ikke er gunstig for folk flest.

Brød og bakevarer kan inngå i et sunt kosthold dersom man er i aktivitet. FOTO: Morten Berntsen.

FOTO: Therese Talmo-Rønn.

Returadresse: Kornbøndernes Interesseorganisasjon, Høyvangvegen 40, 2322 Ridabu

Flere mener at kornprisen nå bør økes. FOTO: Åsmund Lange-land.

Økt pris og tilskudd

Norske Felleskjøp er markedsregulator for korn, og har i sine innspill til jordbruksforhandlingene tatt til orde for at kornprisen økes med 10 øre per kilo og at arealtilskuddet økes med 49,5 millioner kroner. Videre ønskes en økt produksjon av hvete og en redusert produksjon av havre. I tillegg bør jordbruket øke produksjonen av erter til modning, heter det på Norske Felleskjøp sine nettsider.

Prisøkning på korn

I følge FAOs prisindeks for februar måned steg prisene på korn på verdensmarkedet. Dette skyldes i hovedsak tørt vær i USA og Argentina. Dette er ventet å gi dårligere kvalitet på høstveten i USA og maisen i Argentina, melder Landbruksdirektoratet på sine nettsider.

Gylleapp

At været ved møkkjøring virker inn på utnyttelsen av næringsstoffene, er godt kjent. Nå kan en ny, dansk app, utviklet av Seges, Aarhus og Syddansk Universitet, beregne effekten av gjødsla på det tidspunktet den kjøres ut – ut i fra været. Den sikrer deg mot både over- og undergjødsling med nitrogen, fordi husdyrgjødslas effekt kan settes korrekt. Nyheten om appen bringes av landbruksavisen.dk.

Støtt KiOs arbeid

Dette nummeret av På Kornet er også sendt til kornbønder som ikke er medlemmer. Dersom du ønsker å støtte arbeidet for bedring av kornbondens øko-

nomi, kan du melde deg inn i Kornbøndernes Interesseorganisasjon. Les mer på nettsidene våre.

www.kio.no